

At rejse i tid og rum

af Uffe Østergår

Det er en gammel drøm for mennesker at kunne rejse i tiden. Indtil nu kender vi dog kun tidsmaskinerne fra fiktionens verden, litteratur, film og tegneserier. Men lysten til at opleve fjerne dage er stor og rummer vel sagtens en stor del af forklaringen på den store succes for kvalitetsrejser med vægt faglig kvalitet og eksperteres begejstring over at kunne få lov til at dele ud af deres viden til engagerede rejsedeltagere. Sfinx, Eirbys historiske rejsemål, og hvad de nu alle hedder. Rejseledere, der normalt underviser på universiteter eller forsker på arkiver og museer fungerer i stadig stigende grad i deres ferier som rejseførere på pakketure rundt i verden på højt niveau.

Tilrettelæggere og deltagere gør deres bedste for på stedet at kunne forestille sig livet i romerske byer, genhøre akvadukternes livgivende plasken af køligt rent vand i romerske og arabiske ruiner, prøve at lukke ørerne for gladiatorenes smertensskrig i arenaens sand der skulle opsuger deres blod, forestille sig motiverne bag stenalderfolkernes minutiøst udmålte megalitter, som tillader solens stråler at falde ind i det inderste kammer en eneste dag om året. Gåderne er lige så mange som der er rejsemål, og videnskabens ofte modstridende forklaringer er endnu flere. I virkeligheden kunne man næsten nøjes med at gå på opdagelse i bøgernes verden bekvemt siddende hjemme i sin lænestol. Det har tidligere generationer også gjort, men det var nok mest af nød. De virkelig rige tog i 1700-tallet på årelange dannelsesrejser –le Grand Tour d’Europe – pilgrimmene valfartede middelalderen i til fods fra Trondhjem til Santiago de Compostela, Rom og sågar Jerusalem, mens håndværkerne gik på valsen i hele Europa indtil 1. verdenskrigs krav om pas lukkede de nationale grænser for folkernes flertal. Så ønsket om at se har været der hele tiden. Men det er først i vore dage at den foragtede turistindustri og massetransporten har gjort det muligt for de fleste af os at realisere drømmen. For nogle endda flere gange om året.

Hvor danske videnskabsmænd som filosofen Svend Ranulf i 1930’erne skrev om græsk filosofi i antikken uden nogen sinde at have været i Grækenland og om puritanismen i Engalnd i 1600-taller uden adgang til de centrale engelsksprogede bøger, er det i dag kun et spørgsmål om vilje og tid at besøge de antikke ruiner eller udenlandske biblioteker. Selvfølgelig kommer man til at gøre det sammen med masser af andre turister, hvis man har valgt den forkerte årstid. Eller udsættes for irriterende opremsninger af talangivelser om højde, vægt og alder uden antydning historisk sammenhæng eller forståelse, hvis man har været så uheldig at få en uvidende eller uinteresseret guide. Men det kan der rettes op på, når viden og videnstørst matches. Og det endda under bekvemme, ja ligefrem luksuriøse omstændigheder som den moderne tursiindustri gør det muligt. Hvis man vil betale prisen, selvfølgelig.

I den situation er det dog vigtigt at huske at det ikke er fortiden vi oplever, men fortiden som den har overlevet til i dag. “Fortiden er et fremmed land” som ikke eksisterer

længere, har den britiske geograf David Lowenthal overbevisende demonstreret i bogen "The Past is Foreign Country" fra 1985. Vi kan tro at vi ser fortiden som den var, og det er da også hensigten med de historiske rejser i rum og tid at komme så tæt på den for altid forsvundne fortid som muligt. Men man skal vide at fortiden uhjælpeligt er forbi, og at det vi oplever er en interessant ny tid, hvor det gamle ses i lyset af nutiden. Ja, ruinerne og erindringerne er en integreret del af nutiden. Mange steder er fortolkningerne af fortiden en hel industri og på engelsk taler man ligefrem om "the heritage industry". Andre steder er der tale om en politisk kamp. Det behøver vi ikke at drage til Balkan for at opleve, men kan såmænd nøjes med Sydlesvig og Sønderjylland, hvor kampen om retten til at fortolke fortider raser, hver gang en udenforstående drister sig til at påpege at nogle af konflikterne minder om noget man har set i andre grænselände.

Det nutidige, fortidige og fremtidige "nowhere land" er ikke det mindst spændende at opleve, når man drager ud i rummet med de historiske rejsebureauers moderne tidsmaskiner. Men også netop årsagen til at det er vigtigt at have kyndige lodser med, så man ikke tror på alt hvad de lokale fortæller. Det kan være rigtigt, men nutiden er altid selv en del af historien. Det er ikke det mindst interessante ved den.

Information 20. august 2001